

Kuršių nerijos nacionalinio parko Jungtinės tarybos posėdžio

PROTOKOLAS

2025-11-14

Posėdis įvyko 2025-11-14 (9:00 – 10:30 val.)

Pirmininkauja – Kuršių nerijos nacionalinio parko jungtinės tarybos pirmininkė Lina Dikšaitė

Sekretoriauja – Kuršių nerijos nacionalinio parko jungtinės tarybos sekretorė Ieva Mikalauskaitė

Dalyvių sąrašas:

Lina Dikšaitė - JT pirmininkė, Kuršių nerijos nacionalinio parko direktorė, **Dalia Juškevičienė** - JT narė, Kuršių nerijos nacionalinio parko direktoriaus pavaduotoja, **Sandra Berletaitė** - JT narė, asociacijos „Juodkrantės bendruomenė“ pirmininkė, **Neringa Bumblienė** – JT narė, Vilniaus dailės akademijos Nidos meno kolonijos direktorė, **Darius Jasaitis** – JT, narys, Neringos savivaldybės meras, **Ramunė Lukaševičienė** - JT narė, Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos Klaipėdos valdybos viršininkė, **Sigitas Kvedaras** – JT nario pavaduotojas, Valstybinių miškų urėdijos Gamtos apsaugos, gamtotvarkos, rekreacijos ir medžioklės skyriaus vadovas, **Laisvūnas Kavaliauskas** - JT nario pavaduotojas, Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Klaipėdos teritorinio skyriaus vyriausiasis specialistas, **Edita Anglickaitė - Beržinskienė** - JT narės pavaduotoja, BĮ Neringos muziejai muziejininkė-edukatorė, **Eduardas Plokštys** – JT narės pavaduotojas, Lietuvos jūrų muziejaus direktoriaus pavaduotojas infrastruktūros ir turto valdymo reikalams, **Ričardas Zulcas** – Klaipėdos miesto savivaldybės Kultūros, sporto ir turizmo departamento direktorius, **Nijolė Piekienė** - Kuršių nerijos nacionalinio parko kraštovaizdžio apsaugos skyriaus vedėja, **Marius Diadyk** - Kuršių nerijos nacionalinio parko biologinės įvairovės skyriaus vyriausiasis specialistas, **Ieva Mikalauskaitė** - JT sekretorė, Kuršių nerijos nacionalinio parko kraštovaizdžio apsaugos skyriaus kraštotvarkininkė.

Kvorumas yra.

Darbotvarkėje:

1. Pasikeitimai Jungtinės tarybos sudėtyje.
2. 2025 m. aktualijos - trumpa metų apžvalga. Visi Jungtinės tarybos nariai kviečiami pasidalinti 2025 m. aktualijomis.
3. KNNP direkcijos planuojami prioritetai ir veiklos 2026 m. Visi Jungtinės tarybos nariai kviečiami pasidalinti ateinančių metų prioritetais ir veiklomis, susijusiomis su Kuršių nerijos nacionalinio parko teritorija.
4. Su Kuršių nerija kaip UNESCO pasaulio paveldo vietoje susiję klausimai, aktualijos (25-mečio minėjimas, valdymo planas, ataskaita PPC ir kt.).
5. Rekreacinė infrastruktūros būklė rekreacinėse ir gamtinėse teritorijose, jos atnaujinimo ir priežiūros klausimai.
6. Jungtinės tarybos narių iškelti klausimai, pasiūlymai. Pasiūlymai bendroms veikloms, projektams.

Posėdžio eiga:

1. Susirinkimą pradėjo **L. Dikšaitė** - pasveikino JT narius, pristatė darbotvarkę ir JT sudėtį, kurią papildė narių pavadootojai bei Vilniaus dailės akademijos Nidos meno kolonijos direktorė **N. Bumblienė**. Toliau **L. Dikšaitė** priminė, kas buvo nutarta 2024-11-27 posėdžio metu:

1. KNNP direkcijai kreiptis į Jungtinės tarybos narius delegavusias institucijas ar organizacijas ir paprašyti nurodyti pavadoojantį asmenį.
2. KNNP direkcijai kreiptis į institucijas dėl darbo grupių sudarymo invazinių augalų reguliavimo ir Kuršių nerijos įtraukimo į UNESCO sąrašus 25-mečio paminėjimo klausimais.
3. Jungtinės tarybos posėdžius organizuoti 2 kartus per metus, prioritetas – nuotoliniai posėdžiai.

L. Dikšaitė nurodė, kad pirmuoju nutarimu paminėti JT narių pavadootojai yra patvirtinti Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos įsakymu. Svarstant antrąjį nutarimą, **L. Dikšaitė** informavo, kad yra sudaryta invazinių ir svetimžemių augalų gausos reguliavimo darbo grupė KNNP teritorijai (sudaryta 2025-03-10, KNNPD įsakymas Nr. V-26). Šioje grupėje dalyvauja Klaipėdos miesto ir Neringos savivaldybių, Valstybinės miškų urėdijos ir KNNP direkcijos atstovai. Darbo grupės susitikimo metu buvo nutartos institucijų atsakomybės, bendradarbiavimo galimybės ir poreikis, siekiant efektyvesnių rezultatų reguliuojant invazinius augalus. **L. Dikšaitė** paminėjo, jog invazinių ir svetimžemių augalų vegetacijos laiku buvo bendraujama su UAB „Paslaugos Neringai“ ir VMU (Juodkrantės girininkija) dėl bitinės sprigės šalinimo Juodkrantės apylinkėse, taip pat bendradarbiaujant su UAB „Paslaugos Neringai“ buvo pjaunamas raukšlėtalapis erškėtis Tylos slėnyje, didžioji ir kanadinė rykštenė dviračių take nuo Pervalkos iki Nidos. **L. Dikšaitė** paminėjo, jog KNNP direkcija savo jėgomis ir finansais naikino ir kitas invazines rūšis. Pažymėjo, jog po krašto kelio remonto, 2025 metais stebimas bitinės sprigės išplitimas pakelyje Smiltynė - Nida, nuo Alksnynės iki Juodkrantės. Dėl trečiojo nutarimo **L. Dikšaitė** nurodė, jog kitais metais JT posėdį planuojama daryti pavasarį bei metų pabaigoje.

2. Toliau **L. Dikšaitė** pristatė 2025 metų KNNP aktualijas. Pirmoji jų – savanorystė, t.y. vykdomas atvirų erdvių palaikymas, reguliuojamos svetimžemių ir invazinių augalų populiacijos, vykdomi lauko infrastruktūros remonto darbai, šiukšlių šalinimas ir surinkimas. **S. Kvedaras** pasiteiravo dėl invazinių augalų reguliavimo darbų koordinavimo. Akcentavo, jog galimybes gauti finansavimą turi visos trys institucijos, veikiančios KNNP teritorijoje – KNNP direkcija, Neringos savivaldybė ir Valstybinių miškų urėdija. Užsiminė, jog šiuo metu yra du pagrindiniai finansavimo šaltiniai: APVA ir VSTT. **S. Kvedaras** informavo, kad Valstybinių miškų urėdija taip pat dalyvauja šiose programose, gauna tam tikrą finansavimą ir yra numaciusi kitais metais vykdyti darbus KNNP teritorijoje. Pasidomėjo, kaip Neringos savivaldybė planuoja organizuoti šiuos darbus ir kokie yra numatyti veiksmai. **L. Dikšaitė** paaiškino, kad vienas iš KNNP direkcijos prioritetų yra ir bus invazinių augalų reguliavimo darbai. Informavo, kad teritorijoje vykdomas LIFE projektas, kurio veiklos koncentruojamos į Naglių gamtinį rezervatą. **L. Dikšaitė** pabrėžė, kad dėl finansavimo galimybių yra kreipiamasi į VSTT ir Aplinkos apsaugos rėmimo programą, didžioji dalis darbų atliekama KNNP direkcijos pajėgomis. Informavo, kad KNNP direkcija nėra įtraukta į VSTT projektus, susijusius su invaziniais augalais, nes prioritetai šiuo metu nustatyti kitoms teritorijoms. **D. Jasaitis** patikino, kad jeigu būtų parengtos programos ar bendros iniciatyvos su KNNP direkcija, Neringos savivaldybė tikrai stengtųsi jose dalyvauti. Priminė, jog Neringos savivaldybei teisiškai numatytos tik ribotos funkcijos gamtoje, tai atliekų ir gyvūnų gaišenų surinkimas. **S. Kvedaras** informavo, jog Aplinkos ministerija nuo kitų metų visai valstybei

numato trejų metų finansavimo laikotarpį invazinių augalų naikinimui. Šis finansavimas bus skiriamas saugomoms teritorijoms - VSTT, miškams nesaugomose teritorijose – Valstybinių miškų urėdijai, o kitais atvejais – per Neringos savivaldybę. Ši priemonė įtraukta kaip pažangos priemonė per APVA. **D. Jasaitis** pažymėjo, jog KNNP yra saugoma teritorija, todėl Neringos savivaldybė šiuo klausimu negali veikti kaip pagrindinis subjektas.

L. Dikšaitė priminė, jog šiais metais Kuršių nerijai 25-eri metai UNESCO Pasaulio paveldo sąrašė. Pažymėjo, jog 2025 metais Kuršių nerijos vertės aktualizuotos per Lankytojų centro veiklą, renginius, konferencijas, komunikaciją, susitikimus su mokslininkais ir bendruomenėmis. Pasidžiaugė, jog Lankytojų centras pristatytas UNESCO parodoje Venecijoje, Kuršių nerija pristatyta UNESCO parašiniuose renginiuose Paryžiuje, sukurta istorija tarptautinėje Google Arts & Culture platformoje bei komandą papildė savanoriai iš Vokietijos. Priminė, jog Gruodžio 2 d. vyks minėjimo renginys Vilniuje. **L. Dikšaitė** užsiminė ir apie Kuršių nerijos valdymo planą, kuris jau yra išverstas į anglų k., teigiamai įvertinas išorės ekspertės dr. Maya Ishizawa bei ruošiamas perduoti AM, kuri atsakinga už dokumento perdavimą Pasaulio paveldo centro ekspertizei. Taip pat pažymėjo, jog 2026 m. Kuršių nerijos klausimas bus svarstomas 48-ojoje UNESCO Pasaulio paveldo komiteto sesijoje Pietų Korėjoje.

L. Dikšaitė pristatė ir keletą teisės aktų einamųjų pakeitimų, vienas jų KNNPD nuostatuose esantis renginių derinimas, t.y. norima pakeisti nuostatų 20 punktą siekiant, jog KNNPD nebedalyvautų renginių derinime užstatytose teritorijose. Kitas KNNPD nuostatų pakeitimas yra susijęs su lieptais ir bepiločiais orlaiviais (dronais). **D. Jasaitis** pažymėjo, kad nereikėtų skubėti džiaugtis šiais nuostatų pakeitimais, nes kiti teisės aktai tam prieštarauja. Priminė, jog Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme sakoma, kad lieptus gali įsirengti tik tie asmenys, kurių žemės sklypai ribojasi su Kuršių mariomis, na, o Kuršių nerijoje tokių sklypų beveik nėra. **L. Dikšaitė** paminėjo ir būsimus teisės akto „Dėl Aplinkos apsaugos reikalavimų deginant sausą žolę, nendres, šiaudus bei laukininkystės ir daržininkystės atliekas patvirtinimo“ pakeitimus. Pakeitimais įtvirtinamos aiškios išimties – surinktus augalus bus galima deginti oficialiuose renginiuose (pvz., per Užgavėnes, nendrinėms skulptūroms per Lygiadienį), priešgaisrinės saugos ar krašto apsaugos tikslais rengiamose pratybose ar įgyvendinant gamtotvarkos planus.

Toliau **L. Dikšaitė** apžvelgė KNNP teritorijoje esančių skaičiuoklių duomenis iš kurių galima matyti, jog šiais metais daugiausiai lankytojų aplankė Parnidžio kopą. Paminėjo ir rekreacinės infrastruktūros objektų skaičių ir būklę KNNP teritorijoje bei už jų priežiūrą atsakingas institucijas. Taip pat atkreipė dėmesį, jog su Via Lietuva pagalba buvo pašalinti klaidinantys informaciniai kelio ženklai, kurie ilgą laiką buvo įrengti šalia krašto kelio Smiltynė – Nida, tai „Lapnugario kraštovaizdžio draustinis“ ir „Juodkrantės kraštovaizdžio draustinis“ ženklai. Paminėjo, jog buvo atnaujinta Naglių gamtinio rezervato mokomojo tako medinė danga. **L. Dikšaitė** priminė ir apie audrų poveikį Kuršių nerijos krantams ir teigė, kad mokslininkai pripažįsta, jog krantai Kuršių nerijoje po audrų atsistato labai sunkiai. Pasidžiaugė, jog takų ir laiptų įrengimas pajūryje padeda reguliuoti lankytojų srautus, apsaugo kopagūbrį ir kopas nuo defliacijos. Paminėjo, jog pėsčiųjų-dviračių tako pro Didžiųjų kormoranų – pilkųjų garnių perimvietę būklė yra avarinė ir vien tik medinės dalies remontui reikia apie 100 tūkst. Eur. **D. Jasaitis** pažymėjo, jog tokioje drėgnoje vietoje medis yra netinkama medžiaga tako remontui, todėl reikėtų ieškoti kitų medžiagų, tokių kaip plastikas, kuris išlaiko objekto ilgaamžiškumą. **S. Kvedaras** atkreipė dėmesį į **D. Jasaitis** pastabas ir sutiko, kad reiktų ieškoti naujų medžiagų tako remontui, tačiau akcentavo, kad medžiagos turi būtų tvarios. **L. Dikšaitė** Neringos savivaldybei priminė ir apie blogėjančią paukščių stebėjimo bokštelių, Juodkrantės švyturio bei Urbo kalno šlaito būklę. **L. Dikšaitė** akcentavo ir Kuršių nerijoje atsirandančias naujas laisvalaikio formas: diskogolfą, laipynes medžiuose. **S. Kvedaras** pažymėjo, jog numatomos medžiagos norint įrengti diskogolfą nėra

tinkamos Kuršių nerijai, taip pat iškėlė klausimą ar šios pramogos reikalingos visuomenei. **R. Zulcas** atkreipė dėmesį, jog Kuršių nerijoje, Klaipėdos miesto savivaldybės teritorijoje taip pat yra atsižvelgiama į rekreacinius objektus, vienas jų – Smiltynės sporto bazės atnaujinimo projektas. Taip pat planuojamas ekokempingas, bei miško parko projekto užbaigimo darbai. **D. Jasaitis** patikslino iš kur atsirado diskusijos dėl naujų laisvalaikio pramogų Kuršių nerijoje. Paminėjo, jog lietingu vasaros periodu poilsiautojai neturi veiklų, todėl ieško naujovių. Toliau **L. Dikšaitė** iškėlė klausimą dėl Kuršių nerijoje esančių reklamų, ar Klaipėdos miesto ir Neringos savivaldybės kontroliuoja jas ir ar dalis reklamų yra suderintos? **D. Jasaitis** patikino, kad netinkamoms reklamoms yra išrašomos baudos, taip pat yra vykdoma kontrolė. **R. Zulcas** paminėjo, jog KNNP direkcija raštu kreiptusi į Klaipėdos miesto savivaldybę dėl konkrečių probleminių reklamos vietų.

L. Dikšaitė posėdį tęsė pristatydama 2026 metų KNNP direkcijos prioritetus, kurie išlieka panašūs į 2025 metų. Didelis dėmesys bus skiriamas gamtotvarkos priemonių pritaikymui blogos apsaugos būklės Europos Bendrijos svarbos buveinėse, vertybių apsaugai, tvarkymui, priežiūrai, stebėsenai, visuomenės švietimui bei aukščiausio lygio klientų aptarnavimo kokybės užtikrinimui. Taip pat užsiminė, kad kitais metais prasidės „Pažangos priemonės“ projektas. Kuršių nerijos nacionalinio parko dalies – pajūrio palvės ruožo Europos bendrijos svarbos smėlynų buveinių bei kraštovaizdžio apsaugos ir tvarkymo veiksmų plano 2025 - 2035 metams įgyvendinimas.

L. Dikšaitė priminė, kad kitais metais bus minima Martyno Liudviko Rėzos 250-ųjų gimimo metinių sukaktis ir Kuršių nerijos nacionalinio parko įsteigimo 35-metis. Aktualijų pristatymą **L. Dikšaitė** užbaigė ragindama institucijas, organizacijas ir bendruomenes bendradarbiauti.

3. Toliau **L. Dikšaitė** paskatino JT narius, pavaduotojus ir atstovus pasidalinti savo 2025 - 2026 metų veiklomis. **R. Zulcas** paminėjo, jog dėl ilgų konsultacijų užsitęsė miško parko projektas, pasidžiaugė, jog pavyko „pajudinti“ Smiltynės sporto bazės atnaujinimo projektą, užsiminė, jog Klaipėdos miesto savivaldybė teikė siūlymą Ekonomikos ir inovacijų ministerijai dėl kurortinės vietovės statuso. Pabrėžė, jog vienas iš savivaldybės tikslų yra, jog teritorija būtų lankoma ir blogu oru. Pripažino, jog norėtusi išgirsti ir kitų šalių nacionalinių parkų patirtis dėl įvairių laisvalaikio pramogų teritorijoje. **D. Jasaitis** pasidžiaugė, jog visos pristatytos problemos yra išsprendžiamos, tačiau užsiminė, jog kyla nerimas dėl paplūdimių atsistatymo, paskatino kartu ieškoti sprendimo būdų. Patikino, jog yra planuojamas biudžetas ir bus atsižvelgta į rekreacinės infrastruktūros objektų būklę bei remontą, prižadėjo prisidėti prie pajūryje esančių laiptų ir kitos infrastruktūros priežiūros. **R. Lukaševičienė** minėjo, jog šiais metais Kuršių nerijoje nebuvo išskirtinių pranešimų, na, o prioritetus sunku numatyti, dėl politinės valdžios. Pažymėjo, jog keičiasi pagrindinis Aplinkos apsaugos departamento įstatymas ir nuo 2026 metų sausio mėnesio bus nebe Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas, o Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros įstatymas. **L. Kavaliauskas** paminėjo, jog šiais metais atliko urbanistinių draustinių apžvalgą ir pasidžiaugė, jog didelių pažeidimų nenustatė. Patikslino, kad norint įrengti reklamą saugomoje kultūros paveldo teritorijoje, būtina prašymą suderinti ir su KPD. **S. Kvedaras** pažymėjo, jog miškai yra svarbi Kuršių nerijos dalis, kurią reikia saugoti ir puoselėti, paminėjo, jog VMU atlieka ir nemažai gamtotvarkinių darbų. Taip pat iškėlė ir kormoranų kolonijos problematikos klausimą Sengirėje. **S. Berletaitė** užsiminė apie šernų problematiką gyventojų kiemuose. Pasidžiaugė dėl galimybės vėl deginti nendrinės skulptūras per lygiadienio šventę bei KNNP direkcijos suteiktomis patalpomis bendruomenės veikloms vykdyti. Taip pat pasiteiravo ar pasikeitė įstatymas dėl grybavimo ir uogavimo lengvatų vietiniams gyventojams rezervatuose. **L. Dikšaitė** patikino, kad tai susiję su įstatymo pakeitimais, todėl pakomentuoti negali. **E. Plokštys** nurodė, jog šiuo metu vykdomi

du investiciniai projektai, vienas jų – adresu Smiltynės g. 7 esantis pastatas, kuriame ketinama įrengti eksponatų saugykla. Taip pat numatoma, kad greta muziejaus administracijos pastato esantis nenaudojamas dviejų aukštų sandėlis bus paverstas modernia eksponatų saugykla. Projektą įgyvendinti planuojama 2026 – 2027 metais. Pasidžiaugė, jog toliau yra vykdomas miško parko projektas. Pasidalino, jog nerimauja dėl kelio vedančio nuo senosios Smiltynės perkėlos iki Lietuvos jūrų muziejaus būklės. **E. Anglickaitė–Beržinskienė** paminėjo, kad kitais metais jau planuojamas bendradarbiavimas su KNNP direkcija dėl archeologinių tyrimų užpustytų kaimų teritorijose bei 12 stotelių ekskursijos organizavimo. Užsiminė, jog bus atnaujintas ir pastatytas naujas informacinis standas esantis „Itališko vaizdo“ panoramos aikštelėje. Priminė, jog dėl švyturio komplekso projekto darbų įgyvendinimo reikės šiek tiek palaukti, nes pastatai yra neįtraukti į teritorijos bendrąjį planą. **D. Jasaitis** užbaigė posėdį su mintimi, jog reiktų inicijuoti bei rasti lėšų KNNP tvarkymo plano peržiūrai bei atnaujinimui. **L. Dikšaitė** nurodė, jog Aplinkos ministerija kreipėsi į Valstybinę saugomų teritorijų tarnybą šiuo klausimu, patikino, jog esant poreikiui dėl tvarkymo plano korektūros darbų galima būtų diskutuoti atskirame JT posėdyje.

NUTARTA:

1. KNNP direkcijai 2026 m. organizuoti atskirus susitikimus su Klaipėdos miesto ir Neringos savivaldybėmis bei Valstybinių miškų urėdija rekreacinės infrastruktūros klausimais.
2. KNNP direkcijai raštu kreiptis į Klaipėdos miesto savivaldybę dėl konkrečių probleminių reklamos vietų teritorijoje.
3. KNNP direkcijai 2026 m. I ketvirtį organizuoti invazinių ir svetimžemių augalų gausos reguliavimo darbo grupės susitikimą.

Pirmininkas

Lina Dikšaitė

Sekretorius

Ieva Mikalaukaitė

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcija 193064642, L. Rėzos 8, LT-93101 Neringa
Dokumento pavadinimas (antraštė)	KNNP Jungtinės tarybos posėdžio protokolas
Dokumento registracijos data ir numeris	2025-11-27 Nr. PR-11
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Lina Dikšaitė, Direktorius
Sertifikatas išduotas	LINA DIKŠAITĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2025-11-27 20:36:21 (GMT+02:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2025-11-27 20:36:37 (GMT+02:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2024-09-23 13:30:18 – 2029-09-22 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA-2, VI Registru Centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "DBSIS, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, į.k.188774822 LT", sertifikatas galioja nuo 2025-05-16 11:31:08 iki 2028-05-15 11:31:08
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	–
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DBSIS, versija 3.5.85.4
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2025-11-28 11:31:53)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2025-11-28 11:31:53 DBSIS